HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

אבל אסור [א]ולא יתקע ואם תקע חייב חטאת רשב"ג אומר [ב]אם היה רפוי מותר בי רב חמא הוה מטה גללניתא הוה מהדרי לה ביומא טבא א"ל ההוא מדרבנן לרבא מאי דעתיך בנין מן הצד הוא נהי דאיסורא דאורייתא ליכא איסורא דרבנן מיהא איכא אמר ליה אנא כרשב"ג סבירא לי דאמר אם היה רפוי מותר: **מתני'** א)[ג]נותנין כלי תחת הנר לקבל ניצוצות ולא יתן לתוכו מים מפני שהוא מכבה: **גמ'** והא ב)קמבטל כלי מהיכנו אמר רב הונא בריה דרב יהושע ניצוצות אין בהן ממש: ולא יתן לתוכו מים מפני שהוא מכבה: לימא תנן סתמא כרבי יוסי ג)דאמר גורם לכיבוי אסור ותסברא אימור דאמר ר' יוסי בשבת בערב שבת מי אמר וכי תימא הכא נמי בשבת והתניא נותנין כלי תחת הנר לקבל ניצוצות בשבת ואין צריך לומר בע"ש ולא יתן לתוכו מים מפני שהוא מכבה מע"ש ואין צריך לומר בשבת אלא אמר רב אשי אפילו תימא רבנן שאני הכא מפני שמקרב את כיבויו:

הדרן עלך כירה

במה ד)[ד]טומנין ובמה אין טומנין אין טומנין לא בגפת ולא בזבל לא במלח ולא בסיד ולא בחול בין לחין בין יבשין ולא בתבן ולא בזגין ולא במוכין ולא בעשבין בזמן שהן לחין אבל טומנין בהן כשהן יבשין: **גמ'** איבעיא להו גפת של זיתים תנן אבל דשומשמין שפיר דמי או דילמא דשומשמין תנן וכל שכן דזיתים ת"ש דאמר ר' זירא משום חד דבי ר' ינאי קופה שטמן בה אסור להניחה על גפת של זיתים ש"מ של זיתים תנן לעולם אימא לך ה)לענין הטמנה דשומשמין נמי אסור לענין

אסוקי

יתקעו. בחוזק על ידי יתדות שקורין קויי"ש: **מטה גללניתא.** טורנדי"ן והוא כעין של טרסיים(ב: **מן הצד.** מפני שאינה תקועה ומהדקה בחוזק קרי לה מן הצד כלומר ע"י שינוי: **גמ' והא קא מבטל כלי מהיכנו.** דלא יוכל ליטלו משם כל היום דנעשה בסיס לניצוצות לימא תהוי תיובתיה דרב חסדא דאסר בפירקין (דף מג.): **אין בהן ממש.** משככו ומותר ליטלן: **כרבי יוסי.** בכל כתבי הקדש(ו דקתני עושה מחילה בכל הכלים בין מלאין בין ריקנין כדי שלא תעבור הדליקה רבי יוסי אוסר בכלי חרס חדשים מלאים מים שאין יכולין לקבל האור והן מתבקעים ומכבין את הדליקה: **בערב שבת.** כגון זה שנותן המים מבעוד יום בכלי תחת הנר: **וכי תימא הכא נמי.** אין נותנין לתוכו מים בשבת קאמר ור' יוסי היא: **והתניא.** אפילו בע"ש אסור ואי לגרם כיבוי מדמית לה אפילו כרבי יוסי לא מיתוקמא דבע"ש לא אמר רבי יוסי: **אלא אמר רב אשי.** מתניתין אפילו לרבנן דלא דמי לגרם כיבוי דהתם כי מטי דליקה לכלים דליקה הוא דפקעה להו וגרמא בעלמא הוא אבל זה שנתן המים ממש תחת הנר מכבה ממש הוא וגזירה מבעוד יום אטו משחשכה: **שמקרב את כיבויו.** זימן כיבוי להדיא והוה ליה מכבה ממש אי הוה יהיב ליה בשבת:

הדרן עלך כירה

במה טומנין. הכא לסלק קדירה מעל גבי כירה ולטומנה בדבר אחר ואמרו חכמים(ז אין טומנין בדבר המוסיף הבל אלא בדבר המעמיד הבל מי הוא המוסיף ואסור: **גפת.** פסולת של בית הבד של שמן שהוא כנוס יחד וחם מאד: **לחין.** יש בהן הבל הרבה יותר מיבשין: **זגין.** פסולת של יקב יין: **מוכין.** כל דבר רך קרוי מוכין כגון צמר גפן ותלישי צמר רך של בהמה וגרירת בגדים בלויים: **גמ' קופה שטמן בה.** שנותן בה מוכין וטומן בה קדירה: **לענין הטמנה.** לטומנו בתוכה:

אסוקי

רבן שמעון בן גמליאל אומר אם היה רפוי מותר. ולעיל נמי מיירי ברפוי °וקשה קצת דהיכי פליגי כולי האי דמר[א] מחייב חטאת ומר[ב] שרי אפי' לכתחלה ועוד[ג] הא אין בנין וסתירה בכלים ועוד תקשה לרב יהודה הך ברייתא דליכא תנא דמחייב חטאת ויש לומר[ד] דהכי קאמר לעיל הא רב ושמואל דאמרי תרווייהו המחזיר מטה של טרסיים בשבת חייב חטאת כשאינו רפוי ואם כן ברפוי אין סברא להתיר לכתחלה[ה]:

לימא תנן סתמא כרבי יוסי דאמר גורם לכיבוי אסור. הוה מצי למימר וליטעמיך הא רבי יוסי גופיה לא אמרה אלא בדליקה משום דאדם בהול על ממונו אי שרינא ליה אתי לכבויי והכי מפרש בכל כתבי (לקמן קכ:) אבל הכא ליכא למגזר דהא יש כלי תחת הנר ואינו בהול ובכמה מקומות בהש"ס יכול לומר וליטעמיך ואינו אומר:

מפני שמקרב את כבויו. פירוש דגזרינן ע"ש אטו שבת ובשבת יכול לבא לידי כיבוי אם יגביה הכלי בשעת נפילת הניצוצות ואם תאמר מאי שנא שריית דיו וסממנים ופריסת מצודה[ו] דשרינן בפ"ק (דף יז:) עם השמש[ז] והכא אסרינן מע"ש שלא יבא לעשות בשבת ותירץ הרב פור"ת דהתם ליכא למיחש שמא יעשה כן בשבת[ח] דהא [ט]אב מלאכה הן אבל הכא איכא למיחש דלא דמי איסור כל כך במה שמניח כלי תחת הניצוצות ואיכא למיחש שמא יבא לידי כיבוי שיתחיל ליתן המים קודם נפילת הניצוצות וקודם גמר הנתינה יפלו ומכבה בידים או שיגביה הכלי עם המים כנגד הניצוצות כדפרישית[י] ואף על גב דלאותו כיבוי אין בו חיוב חטאת לר' שמעון דמלאכה שאינה צריכה לגופה היא החמירו אטו כיבוי דחיוב חטאת ואע"ג דהוי גזירה לגזירה קים להו לרבנן דהכא שייך למגזר טפי ורש"י דפי' דהוי מכבה ממש לאו דוקא אלא כלומר שיוכל לבא לידי כיבוי ור"ת גרים כפירוש ר"ח מפני שמקרב כיבוי דהתם הוא דשרי לעשות מחילה מכלים שיש בתוכן מים שאינו מכבה כלום עד שיתבקעו הכלים[יא] אבל הכא אין הפסק בין מים לניצוצות ומיד נכבות כשנופלות בכלי והוי כמחילת מים דאסירא כגון מחילת שלג וברד וקשה לפירושו דירושלמי מוקי מתני' כר' יוסי אבל לרבנן אפי' מחילות של מים מותר ובפ' כל כתבי (לקמן קכ:) נמי שרו רבנן דר' יוסי בטלית שאחז בו האור מצד אחד ליתן עליו מים מצד אחר ואם כבתה כבתה[יב] ונראה דלפי הס"ם שלנו יש לחלק דבמחילה של מים אע"ג דאין דבר מפסיק מ"מ שרי שאין האש נופלת לתוך המים להדיא[יג] כי הכא שהמים תחת הניצוצות ומקרב כיבוין טפי ועוד דאיכא למימר דהס"ם שלנו אוסר במחילות של מים לרבנן ומשום הכי מוקי מתניתין כרבנן ופליג אירושלמי ולא דמי לטלית שאחז בו האור מצד אחד שאינו[יד] אלא[טו] שלא תתפשט האור ומה שרגילים לתת מים בזכוכית שקורין לאמפ"א ונותנין עליה שמן בע"ש אין זה קרוי קירוב כיבוי דכיון שאין מתכוין לכיבוי כלל אלא[טז] להגביה את השמן[יז] לא שייך למגזר מידי שמא יעשה בשבת ושרי אפי' לר' יוסי וכ"ש לרבנן[יח] דאל"כ אפי' בלא מים אסור[יט] שהניצוצות נופלות בשמן[כ]:

ועוד איכא למימר דתלמוד שלנו אסר מחילה של מים לרבנן ומש"ה מוקי מתני' כר' יוסי(ח ופליג אירושלמי ול"ד לטלית שאחז בו האור מצד אחד שאינו אלא שלא תתפשט האור [ת"י]:

הדרן עלך כירה

במה טומנין וכו' אין טומנין לא בגפת. פירש הר"ר יוסף בשם רבינו שמואל דמיירי בבשיל ולא בשיל[כא] °אבל קדרא חייתא ובשיל[כב] שרינן בפ"ק (דף יח:)[כג] ואין נראה לר"ת דהא אית לן לאוקמא מתניתין בסתם קדרות שהן מבושלים בין השמשות[כד] ועוד דמסתמא איירי מתני' דומיא דמתני' דכירה דמיירי בבשיל כמאכל בן דרוסאי[כה] ונראה לר"ת שיש לחלק בין השהאה להטמנה דודאי להשהות מותר כשהוא מאכל בן דרוסאי[כו] שאין חיתוי מעט מועיל לו שהרי מגולה הוא ושליט ביה אוירא[כז] אבל הטמנה שעושין לצורך מחר והוא מוטמן יש לחוש שמא יחתה שמעט חיתוי מועיל לו ליתפס חומו[כח] וגזרו להטמין בכל דבר המוסיף הבל[כט] גזירה שמא יטמין ברמץ ויחתה:

דזיתים

עין משפט נר מצוה

נט א מיי' פכ"ב מהל' שבת הלכה כה וסמג שם טוש"ע שם סעיף ו וסעיף ט:

ס ב מיי' שם הל' כו טור שו"ע שם סעיף ו:

סא ג מיי' שם פ"ה הלכה יג סמג שם טוש"ע או"ח סימן רסה סעיף ד:

א ד ה מיי' פ"ד מהלכות שבת הלכה א טוש"ע או"ח סימן רנז סעיף ג:

גליון הש"ם

תוס' ד"ה רשב"ג וכו' וקשה קצת. עי' לקמן דף קלח ע"א: שם בד"ה במה טומנין וכו' אבל קידרא חייתא. עי' לעיל דף לט ע"ב תוספות ד"ה ממעשה:

לעזי רש"י

קויינ"ש [קוינ"ץ]. טריזים.

טורנדי"ן [טורנידי"ץ]. [מיטה] מסתובבת, מתקפלת.

מוסף תוספות

א. (ד)רב ושמואל. תוס' הרא"ש. ב. (ו)לוי בר שמואל. תוס' הרא"ש. ג. היכי מצי לחיובי חטאת ברפויה. תוס' הרא"ש. ד. דרב ושמואל לא מחייבי חטאת ברפוי, אלא. תוס' הרא"ש. ה. [אלא] אסור מדרבנן משום גזירה. חי' הר"ן. ואינהו סברי אע"ג ד[ב]תקע חייב חטאת, לא תקע מותר לכתחילה, ולא גזרינן. רמב"ן. וכרשב"ג דאמר אם הי' רפוי מותר. ו. [ל]חיה ועוף. תוס' הרא"ש. ז. אע"פ שנעשית מלאכה גמורה בשבת. תוס' הרא"ש. ח. לכתחילה. תוס' הרא"ש. ט. כל הנהו דשרי ב"ה עם השמש. תוס' הרא"ש. י. הלכך גזרו ער"ש אטו שבת. תוס' הרא"ש. יא. ומחיצה בכלים הוא עושה. ריטב"א. יב. אלמא דשרו גרם כיבוי בלא הפסקה. ריטב"א. יג. שאין המים תחתיו אלא מן הצד. רשב"א. יד. המים מכבין את הדולק. חי' הר"ן. טו. מונעין. חי' הר"ן. טז. אדרבה, להדלקה עושים כך. ריטב"א. יז. סמוך לפתילה. ריטב"א. [כדי] שיהא הנר דולק יפה. רשב"א. ואם הי' דולק כל היום, טוב בעיניו. ריטב"א. ואף אם לא היה נותן מים, לאחר שיכלה השמן היה הנר כבה, נמצא שאין נתינת המים ממהרים כיבוי. תוס' הרא"ש. יח. דלא אסרו אלא בנותן ע"מ לכבות דאי שרית לי' אתי לכבויי בידים. חי' הר"ן. יט. דהא מקרב כיבויו. ריטב"א. כ. דמאי שנא מכלי שתחת הנר דתנן ולא יתן לתוכן מים מפני שהוא מכבה, ער"ש ואצ"ל בשבת. תוס' הרא"ש. אלא ודאי דכה"ג שאין נותן שם אלא להדליק, שרי ואריך. ריטב"א. כא. שלא הגיע למאכל בן דרוסאי. תוס' הרא"ש. כב. [ש]הגיע למאכל בן דרוסאי מותר להטמינו בדבר המוסיף הבל, [דהא]. רא"ש. כג. דכיון דאיסורא דהטמנה ואיסורא דשהייה תרווייהו משום גזירה שמא יחתה בגחלים נינהו. פי' הר"ן. [להכי], כל מידי דשרי לשהותו ע"ג כירה שאינה גרופה ואינה קטומה, שרי נמי לטומנו בדבר המוסיף, וכל שכן הוא. תוס' רי"ד. דהשתא להשהות ע"ג גחלים דאיכא למיחש לחתויי שרי, להטמין בגפת וזבל דליכא למיחש לחתויי, ולא נאסרו אלא משום גזירת רמץ, לא כ"ש. תוס' רי"ד לעיל לט. ד"ה אמר. דהא מטמין בדבר המוסיף לא מיתסר אלא גזירה שמא יחתה בגחלים וכו' ובהני ליכא למיגזר. פי' הר"ן. ולא נאסר להטמינו אלא דבר שאסור להשהות, [והכא]. תוס' רי"ד. כד. דסתם הטמנה היא בבין השמשות או קרוב לו. ריטב"א. כה. בין אי לשהות תנן בין אי להחזיר תנן. תוס' הרא"ש. כו. כחנניה. תוס' הרא"ש. כז. ואין החום נתפש בה, הלכך אף הוא אינו בא לידי חיתוי. רשב"א. כח. כיון שהוא טמון. רא"ש. והלכך אתי לחתויי. רשב"א. כט. אפי' מבושל כמאכל ב"ד. תוס' הרא"ש.

מסורת הש"ס

א) [לעיל מב: מג.], ב) [לעיל מג. וש"נ], ג) לקמן קכ., ד) בבא בתרא יט. [נדרים ג: נזיר ב.], ה) עי' לקמן קלח. רש"י ד"ה וכסא גלין, ו) [לקמן קכ.], ז) לעיל לד:, ט) [צ"ל כרבנן. מגור דבש],

מוסף רש"י

מטה גללניתא. הוא שם מקום ומפרקין מטותיהן וכסאותן וטוענין אותן עמהן ומחזירין אותן (לקמן קלח.). לקבל נצוצות. שלהבת הנוטפת מן הנר כדי שלא ידלק מה שתחתיה (לעיל מב:). והא קמבטל כלי מהיכנו. שהיה מוכן מתחלה לטלטלו ועכשיו עושהו מוקצה (לעיל מג.) דדמי לסותר בנין (לקמן קכח: קנד:)

הדרן עלך כירה

במה טומנין. את החמין בשבת, לאמור רבנן לאסור להטמין בדבר המוסיף הבל, גזירה שמא יטמין ברמץ (ב"ב יט.).

רב נסים גאון

לימא תנן סתמא כר' יוסי דאמר גרם כיבוי אסור. עיקר דיליה במשנה בפרק כל כתבי הקדש [דף קכ] דתנן ר' יוסי אוסר בכלי חרש חדשים מלאים מים, שאין יכול לקבל את האור והם מתבקעין ומכבין את הדליקה. ובגמרא גרסי ר' יוסי סבר גרם כיבוי אסור.

סליק פרק כירה

רבינו חננאל

אבל אסור, לא יתקע ואם תקע חייב חטאת, רבן שמעון בן גמליאל אומר אם היה רפוי מותר. המחזיר קני מנורה חייב חטאת, כמשמעו מפני שמתקן כלי כבנין. קנה של ציידין, דרכם לתת קנה דק דק בתוך ראש קנה עבה כדי שיהא (נבוה) [גבוה] ולא יהא נשבר וזהו פטור אבל אסור. קרן עגולה חייב, פשוטה פטור. אילו הן כלי שיר והן של חליות ויש מהן קרן עגולה וקרן פשוטה כדכתיב [דניאל ג] קל קרנא משרוקיתא. וזה שהיא עגולה היא כלי יש בו מלאכה להחזירה לפיכך חייב חטאת, אבל פשוטה אין בה עסק כלום, כדתנן בכלים פרק י"א הכוש והאימא והמקל וסומפאניא וחליל של מתכת טמאין והמצופין טהורין וסומפאניא שיש בה בית קיבול כנפים בין כך ובין כך טמאה. קרן עגולה טמאה ופשוטה טהורה. היתה מצופית שלה של מתכת טמאה. הקב שלה ר' טרפון מטהר וחכמים מטמאין ובשעת חבורן הכל טמא. **בי רב חמא** הוה ליה מיטה גוליתא והוו מהדרי ליה בי"ט. א"ל לרב חמא מאי דעתיך בנין מן הצד הוא, נהי דאיסורא דאורייתא ליכא דרבנן מיהא איכא. א"ל רב חמא אנא כרבן שמעון בן גמליאל סבירא לי אם היה רפוי מותר. נמצא רב חמא כר' אבא ורב הונא דשרו. ומסתברא מטה של טורסיים הוא כגון מטה גיליתא. **נותנין כלי תחת הנר לקבל בו ניצוצות.** והא קא מבטל כלי מהיכנו. אמר רב הונא בריה דרב יהושע ניצוצות אין בהן ממש ומותר להשתמש באותו כלי. ולא יתן בתוכו מים מפני שהוא מכבה. לימא תנן סתמא כר' יוסי דאמר גרם כבוי אסור, דתנן ר' יוסי אוסר לעשות מחיצה שלא תעבור הדליקה בכלי חרש חדשים מליאין מים שאין יכולין לקבל את האור והן מתבקעין ומכבין הדליקה. ודחי אימור דאסר ר' יוסי בשבת בע"ש מי אסר. וכי תימא הכא נמי כי תנן אסור בשבת אבל בע"ש שרי, והא תניא נותנין כלי תחת הנר לקבל ניצוצות בשבת ואין צורך לומר בע"ש, ולא יתן לתוכו מים בע"ש מפני שהוא מכבה ואין צריך לומר בשבת. ואוקמה רב אשי אפילו לרבנן דפליגי עליה דר' יוסי הכא אסרי מפני שמקרב כיבויו, פי' כיון שנופלין הניצוצות במים מיד נכבין, ובכלים עד שיתבקעו. וקי"ל דהילכתא כר"ש דאפילו במוקצה מחמת מיאוס שרי, ואין הלכה כר"ש במוקצה מחמת איסור כגון נר מנורה ופמוט שהדליקו עליהן באותה שבת וכיוצא בהן, וכגון מיטה שיחדה למעות, ונכרי שהביא דורון לישראל דבר המחובר לקרקע וכיוצא בהן, דמוקצה מחמת איסור הן. וגרסינן במי שהחשיך בדרך פליגי בה רב אחא ורבינא, חד אמר בכולה שבת הילכתא כר"ש בר ממוקצה מחמת מיאוס, וחד אמר אפילו במוקצה מחמת מיאוס נמי הילכתא כר"ש בר ממוקצה מחמת איסור בלבד. וקי"ל דבכל התורה רב אחא לחומרא ורבינא לקולא, והילכתא כרבינא לקולא בר מהני תלת אומצא כו'. ואע"ג דעולא ולוי ורב אמרו הלכה כר' יהודה, הא שמואל וזעירי ור' יוחנן אמרו הילכתא כר' שמעון, ורבינא דהוא בתראה פסק הילכתא כר' שמעון כדאמרן, לפיכך כל מוקצה מותר לבר ממוקצה מחמת איסור כמו שפירשנו. ומוקצה מחמת חסרון כיס מודה ר' שמעון, וגרוגרות וצמוקין כדאמרן. **הדרן עלך כירה**

פרק רביעי במה טומנין ובמה אין טומנין כו', אין טומנין בגפת. אוקימנא בגפת של שומשמין וכל שכן בגפת של זיתים